

O mândrie a neamului: sculptorul Brâncuși

Articol publicat în Gorjanul din 8-15 noiembrie 1930 - Tg-Jiu

Dumitru Pupăză

Fără îndoială, noi, românii, nu știm să ne apreciem valorile. Pentru ca operele noastre să ajungă a fi încununate cu laurii gloriei, ele trebuie să meargă aiurea. Așa s-a întâmplat și cu Brâncuși, sculptorul țaran. Pentru ca opera lui să fie recunoscută și încadrată în ritmul artei nemuritoare, a trebuit să meargă departe, peste mări și țări, să-și părăsească locurile iubite, - unde și-a alintat, visător, nevinovăția copilăriei, - plaiurile Braădicenilor Gorjului, care i-au imprimat adânc în suflet, măreția gândirii lui în artă.

Cu drept cuvânt, Brâncuși este cel mai mare sculptor al timpului nostru. Acum câteva zile, având loc la Bruxelles o mare expoziție a muncii, în prezența familiei regale, pe regele Albert al Belgiei nu l-a impresionat nimic mai mult, decât „*Pasărea măiastră*” a lui Brâncuși. **În fața privirilor regale, adânc ațintite asupra operei lui Brâncuși, stă toată mândria noastră de neam.** Aci se adevăresc vorbele lui, că „artistul este zeu, împărat și sclav”. Acum vreo doi ani, marea revistă americană “The ‘World’” a consacrat un număr în întregime, țaranului din Gorj, sculptorului Brâncuși - care a izbutit, într-un mod atât de măreț, să santifice piatra și lemnul, realizând ceea ce alții n-au putut să realizeze: **gândirea în sculptură**; nu figura ei, ci ideea înăscută în ea. În această latură a sculpturii, Brâncuși este unic și un adânc vizionar, tinzând să ajungă la suprema ei idealitate.

Brâncuși n-a sculptat niciodată figuri, ci gânduri, știind să dea la iveală atâtea taine ale lemnului, pietrei și metalului. În aceasta stă toată superioritatea artei sale. Dar meritul cel mai mare îi revine prin faptul că, deși trăiește la Paris, departe de noi, în izolarea sa de acolo, cu tot contrastul atmosferei ce respiră, Brâncuși realizează mereu numai gânduri românești, înscriind de-a dreptul, în ritmul progresului universal, triumful artei românești.

Brâncuși iubește viața și natura cu adâncă înțelepciune. Totala deosebire a lucrărilor lui dăinuiește și în traiul său de toate zilele, care nu seamănă cu al nimănui. Atelierul său este o prelungire a laboratorului natural, în mijlocul căruia stă, uriaș, creatorul artei vii. Masa lui e formată din două pietre de moară, puse una, peste alta, iar scaunele sunt făcute din butuci ciopliți cu barda (Le va reproduce, în 1937, în ansamblul sculptural de la Tg.-Jiu, n.n.). Dar printre atâtea blocuri de piatră și marmură, lemne cioplite etc., și ceea ce pare mai original, stă

mândră, într-un colț, o vatră țărănească, pe care sculptorul și-a lipit-o singur. Aci se regăsește maestrul, ori de câte ori gândurile lui, colindă plaiurile noastre în liniștea și mulțumirea sărăciei ei, s-au zămislit toate gândurile care strălucesc azi cu atâta putere în “Pasărea măiastră”, “Narcis” și „Cocoșul”.

Munca maestrului Brâncuși este munca sihastrului credincios, care și-a închinat întreaga gândire elementelor materiei, ca să le dea evlavie, forță și suflet, în cadrul originalității specifice a neamului nostru.

Pentru Gorjul nostru, sărac și oropsit, triumful artei lui Brâncuși este cea mai înaltă bucurie. Dacă oficialitatea noastră n-ar fi încurajat și premiat atâtea caricaturi, și ar fi acordat un premiu național lui Brâncuși, l-am putea vedea repede printre noi.

Ne bucură, însă, nădejdea că iubitul și răsfățatul copil al Gorjului va ști să dea și mai departe operelor sale atâta gând românesc, câtă simțire, iubire și voință poate da Gorjul, pentru izbânda neamului său. Sihăstria sa de la Paris, este jertfa și eroismul puse în slujba triumfului culturii românești.

“Brâncuși n-a sculptat niciodată figuri, ci gânduri ...”

În casa învățătorului septuagenar Dumitru Gr. Pupăză, din Dobrița (comuna Runcu, Gorj), am cunoscut pe unul dintre cei mai vechi admiratori înflăcărați ai operei genialului artist gorjean, care a dăruit omenirii, prin talentul său inegalat, binecunoscute capodopere sculpturale.

Înfripăm discuția noastră printre picături, în timp ce interlocutorul ne prezintă zeci și sute de documente, articole decupate, cărți și vederi, strânse cu migală de cercetător pasionat de-a lungul unei vieți întregi.

- L-am cunoscut pe Brâncuși în anul 1938, când lucra în parcul din Tg.-Jiu, la “Poarta sărutului”. Eram printre acei oameni din aceste locuri care știau cine era Brâncuși, de unde plecase, de unde venise și ce vroia să înalțe din blocurile de piatră, care-i fuseseră aduse la îndemână. Știam că pornise din Gorjul său, pentru a învăța în școli înalte arta de a sculpta și că străbătuse pe jos drumul până la Paris, chinuit de mirajul chemării sale în sanctuarul artelor.

- Ați încercat... să vă mărturisiți cuiva admirația pe care o nutreți încă de pe atunci pentru Brâncuși?

- Sigur. Am scris despre el cu mult înainte.

Priviți dumneavoastră acest articol care mi-a fost publicat în “Gorjanul” spre sfârșitul anului 1930 ... „0 mândrie a neamului: Sculptorul Brâncuși”.

- Constantin Brâncuși a știut de articolul dumneavoastră ?

- Bineînțeles. Cineva, nu-mi amintesc bine cine, m-a prezentat marelui Brâncuși la Tg.-Jiu, cu mult după ce apăruse articolul, iar sculptorul mi-a mulțumit simplu, ca pe la noi, prin Gorj. Mi-a strâns mâna cu bucurie și căldură și mi-a urat sănătate.

- Considerațiile dumneavoastră despre Brâncuși, exprimate în 1930, s-au dovedit în timp autentice și prețioase, cu atât mai mult, cu cât veneau din partea unui gorjean. Cum ați intuit încă de pe atunci valoarea artei brâncușiene?

- ... Eram la curent cu tot ce se scrisese despre el, știam de succesele expozițiilor sale și cred că i-am înțeles bine ideile-simbol. Eu consider că e greșit a susține că străinătatea l-a descoperit pe Brâncuși: tot noi, românii, am fost cei care ne-am dat seama de sensul și valoarea operei sale nepieritoare. Am fost fericit să-l văd că se întoarce pe meleagurile natale, pentru a lăsa gorjenilor lui un semn nobil al activității sale artistice. Titanul din Impasse Ronsin m-a fascinat pentru totdeauna ...

Într-adevăr, în casa învățătorului ... pasiune a și admirația pentru marele artist gorjean, care a adus faima puterii creatoare și a inteligenței românești peste mări și țări, sunt și astăzi componente statornice și firești ale unui modus vivendi, fiind transmise urmașilor cu recunoștință fără sfârșit, demnă de Brâncuși.

Convorbire consemnată de G. MANONIU în 1970